

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania J. W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
o wysokość świadczenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 12 października 2016 r.,
na skutek skargi wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odrzuca skargę,

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...)
na rzecz adwokata P. S. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych,
powiększona o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem
kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w
postępowaniu przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 9 stycznia 2014 r. oddalił apelację ubezpieczonego J. W. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 4 marca 2013 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 5 grudnia 2011 r., którą dokonano - poczynając od dnia 1 czerwca 2008 r. (to jest za okres 3 lat wstecz, licząc od miesiąca poprzedzającego miesiąc zgłoszenia wniosku) - przeliczenia renty wnioskodawcy z

tytułu niezdolności do pracy, z uwzględnieniem w podstawie wymiaru świadczenia wynagrodzenia zastępczego za lata 1981-1983.

Ubezpieczony J. W. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego wyroku w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie: 1/ § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63; dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent); 2/ art. 194 w związku z art. 195 pkt 5) ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS); 3/ art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a), art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 4/ art. 8 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, art. 15 ust. 1, art. 18 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 4 ust. 1 i ust. 2 umowy między Polską Rzeczypospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym podpisanej w Warszawie dnia 9 października 1975 r. (Dz.U. z 1976 r. Nr 16, poz. 101 ze zm.; dalej: umowa między PRL a RFN o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym). W ocenie skarżącego wyrok jest niezgodny z art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a), art. 5 ust. 1 pkt 1, art. 8, art. 15 ust. 1, art. 18 ust. 1 i art. 194 w związku z art. 195 pkt 5) ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 4 ust. 1 i ust. 2 umowy między PRL a RFN o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym.

Uprawdopodobniając wyrządzenie szkody spowodowanej przez wydanie zaskarżonego wyroku skarżący wskazał, że organ rentowy dokonał przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem (na podstawie § 10 Rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent) wynagrodzeń zastępczych z tytułu zatrudnienia skarżącego w RFN w okresie od 4 sierpnia 1981 r. do 1 września 1983 r., ustalając to wynagrodzenie w kwotach : za rok 1981 - 49.660 zł, za rok 1982 - 167.517 zł, za rok 1983 - 125.548 zł, natomiast faktyczne wynagrodzenie skarżącego, uzyskane z tytułu zatrudnienia w RFN w wyżej wymienionym okresie, które winno być uwzględnione przy dokonaniu przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia, w przeliczeniu na złote polskie wyniosło odpowiednio: za rok 1981 - 180.044,95 zł, za rok 1982 -

1.280.253,45 zł, za rok 1983 - 1.013.995,95 zł, a zatem okoliczność, że do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia uwzględnione zostały kwoty wynagrodzenia zastępczego, które są znacznie niższe niż kwoty faktycznego wynagrodzenia uzyskanego w wyżej wymienionym okresie przez skarżącego i wobec tego ustalona przez organ rentowy, w oparciu o kwoty wynagrodzenia zastępczego, wysokość renty skarżącego jest niższa, niż byłaby przy obliczeniu w oparciu o kwoty wynagrodzenia faktycznie uzyskanego - uprawdopodobnia, że skarżącemu została wyrządzona szkoda, spowodowana przez wydanie zaskarżonego wyroku uznającego wyliczenie organu rentowego za prawidłowe.

Skarżący podniósł nadto, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie jest możliwe. Brak jest ustawowych podstaw do złożenia skargi o wznowienie postępowania, a ponadto wyrok ten nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, ponieważ w niniejszej sprawie brak jest wartości przedmiotu zaskarżenia (a zatem nie można stwierdzić, aby wynosiła ona co najmniej 10.000 zł) i nie jest to również sprawa o przyznanie, wstrzymanie emerytury lub renty, albo objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego).

W związku z powyższym skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności zaskarżonego wyroku z art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a), art. 5 ust. 1 pkt 1, art. 8, art. 15 ust. 1, art. 18 ust. 1 i art. 194 w zw. z art. 195 pkt 5) ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 4 ust. 1 i ust. 2 umowy między PRL a RFN o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym i zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych. Ponadto skarżący wniósł o obciążenie organu rentowego kosztami zastępstwa procesowego z urzędu, ewentualnie w razie odrzucenia skargi, albo odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie art. 424⁹ k.p.c. lub oddalenia skargi - o przyznanie pełnomocnikowi od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Inicjując rozważania w niniejszej sprawie należy podkreślić, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem została wniesiona od prawomocnego wyroku Sąd Apelacyjny w (...) zapadłego w sporze o wysokość świadczeń.

Warto zauważyć, iż skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98). Uzasadnienia dla ustanowienia tej instytucji należy poszukiwać na gruncie unormowań art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 417-417² i art. 421 k.c. W art. 417¹ § 2 k.c. przyjęto bowiem, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, można żądać jej naprawienia po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest jednym z takich „właściwych postępowań”, o jakim stanowi art. 417¹ § 2 k.c. Jest to specjalny środek prawny, umiejscowiony w Kodeksie postępowania cywilnego wśród nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Skarga kwalifikowana jest jako samodzielny, autonomiczny sposób badania legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych, służący osobie zamierzającej dochodzić od państwa wynagrodzenia szkody wyrządzonej działaniami władzy publicznej, o której mowa w art. 77 ust.1 Konstytucji.

W myśl art. 424¹ § 1 k.p.c., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 155, poz. 1037), obowiązującym od 25 września 2010 r., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie były i nie są możliwe. W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej podkreślono, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia przysługuje tylko od prawomocnych wyroków sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie oraz postanowień co do istoty sprawy kończących postępowanie, wydanych przez sąd drugiej instancji w postępowaniu

nieprocesowym, w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych oraz w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą (art. 424, art. 519, art. 1148 § 3, art. 1151¹ § 3 i nowy art. 1215 § 3 k.p.c.). Od innych prawomocnych orzeczeń skarga nie przysługuje.

W istocie bowiem powyższa zmiana legislacyjna nie pozbawia strony możliwości dochodzenia odszkodowania w tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, innego niż wymienione w art. 424¹ § 1 k.p.c., co więcej – upraszcza jego drogę, gdyż stosownie do art. 424^{1b} k.p.c. (dodanego na podstawie tej samej ustawy) – w przypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest nadzwyczajnym – a więc *ex definitione* – wyjątkowym środkiem zaskarżenia, przysługującym tylko wtedy, gdy łącznie spełnione są dwie przesłanki. Po pierwsze, przez wydanie zaskarżonego wyroku stronie została wyrządzona szkoda. Musi więc istnieć związek przyczynowy między wydaniem orzeczenia a powstaniem szkody, co strona wnosząca skargę powinna co najmniej uprawdopodobnić (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Drugą przesłanką wniesienia skargi jest zaś brak możliwości zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych (zarówno w chwili orzekania co do tej skargi, jak i w przeszłości). Przepis art. 424¹ § 1 k.p.c. wprowadza do Kodeksu postępowania cywilnego znane doktrynie pojęcie środków prawnych. Na ogół przyjmuje się, że pojęcie środków prawnych jest szersze od pojęcia środków zaskarżenia. Przez środki prawne należy więc rozumieć nie tylko zwyczajne środki zaskarżenia, czyli środki odwoławcze (apelację i zażalenie), inne środki zaskarżenia (w rozumieniu art. 363 § 1 k.p.c., określane również mianem szczególnych, jak np. sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym) oraz nadzwyczajne środki zaskarżenia

(przede wszystkim skargę kasacyjną i skargę o wznowienie postępowania). Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest dopuszczalna, gdy zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze jednego z tak rozumianych środków prawnych nie była i nie jest możliwa (co strona musi wykazać w treści skargi – art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.).

W przedmiotowej sprawie skarżący nie wykazał drugiej z powyższych przesłanek dopuszczalności skargi, a ściślej – nie wykazał, że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) nie podlegał zaskarżeniu skargą kasacyjną. Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych, poza sprawami o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, w których skarga kasacyjna przysługuje bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. Sprawa zakończona zaskarżonym wyrokiem nie dotyczyła przyznania lub wstrzymania emerytury bądź renty ani objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Jej przedmiotem była wysokość przysługującego J. W. świadczenia, a więc była to niewątpliwie sprawa o prawo majątkowe i od wartości przedmiotu zaskarżenia uzależniona była możliwość wniesienia przez ubezpieczonego skargi kasacyjnej od zapadłego w drugiej instancji orzeczenia. Obowiązkiem skarżącego było zatem wykazanie, że wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego była niższa od dziesięciu tysięcy złotych i w konsekwencji tego brak było możliwości zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych. Niewykazanie tejże przesłanki dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku uzasadnia jej odrzucenie z mocy art. 424⁸ § 1 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.

